

FUGLENE PÅ GRØNLAND

Finn Salomonsen: FUGLENE PÅ GRØNLAND. Farveillustrationer af Benny Génsbøl. 343 sider med 30 genfangstkurver og kort. 60 farvefotos. Pris i karton kr. 58,75. Forlaget RHODOS.

Dr. phil. *Finn Salomonsen* er afdelingsleder på Københavns universitets zoologiske museum med dettes enestående fuglesamling i sin varetægt. Fra sine studenterdage for to snese år siden har han været en kendt skikkelse i dansk fuglevidenskab og erobrede sig meget hurtigt international anerkendelse for sine fældnings- og racestudier. Hans trang til at undersøge forholdene på stedet og foretage indsamlinger på nye lokaliteter har i årenes løb bragt ham ud på talrige ekspeditioner til fjerne lande og ikke mindst til Grønland, der fra ungdomsårene har haft hans ganske særlige interesse.

De fleste videnskabsgrene er idag så vidtspændende, at deres dyrkere hurtigt specialiserer sig og rider hver sin kæphest med fare for at miste kontakten med helheden. Dr. Finn Salomonsens omfattende videnskabelige produktion viser en tydelig tendens i modsat retning. Han er den levende videnskabsmand, der, begyndende med et snævert speciale, til stadighed har holdt sind og øjne åbne udadtil i erkendelse af, at man ikke kan trænge i dybden på noget felt uden at kende den større sammenhæng.

Denne værdifulde egenskab hos en forfatter gør det til en berigelse at læse hans værker; man ved på forhånd, at her er inspiration at hente i nye undersøgelser, nye konklusioner, nye teorier. Den interesserede læser møder et væld af spændende viden om Grønlands fugle, hvor brik føjes til brik for efter års intenst arbejde at afsløre en sammenhæng, som ingen hidtil havde anet. Pludselig finder man sig stående overfor kendsgerninger, der åbner døren til en ny helhedsforståelse af Grønlands fugle verden, dens historie, tilhørs- og trækforhold. En fængslende fortællemanér gør, at man lever med i videnskabsmandens forskerglæde. Her er spænding – og ting at diskutere.

I „Fuglene på Grønland“ omtales samtlige ynglefugle og alle sjældenheder, der kun er truffet een eller få gange. Heri er ikke noget nyt; thi allerede dr. Finn Salomonsens store værk „Grønlands Fugle“ i tre bind fra 1950–51 giver en udførlig

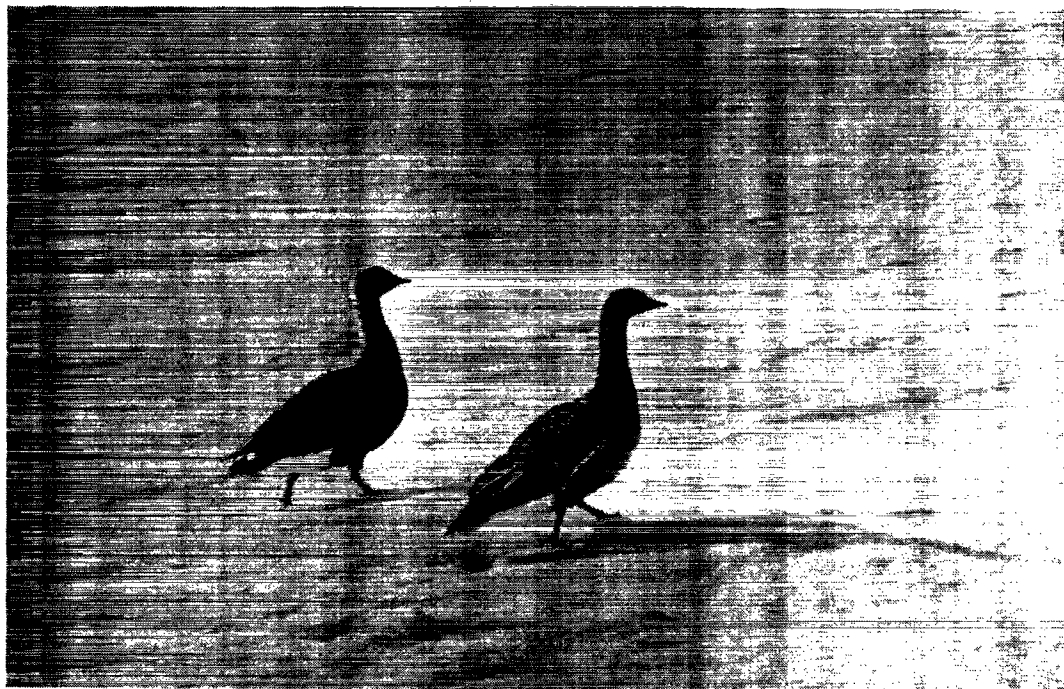
*Dr. phil. Finn Salomonsen
med en grønlandsk hvidsissen.*

beskrivelse på dansk og engelsk af landets ynglefugle og bringer en liste over tilfældige gæster, der nu er yderligere suppleret. Men i nærværende bog bringes for første gang en samlet redegørelse over toogtyve års ringmærkningsresultater og med forfatterens analyse og konklusioner – heri ligger det nye og spændende.

Denne storstilede ringmærkning blev iværksat og organiseret af dr. Finn Salomonsen straks efter sidste krig, hvor iøvrigt mange danske videnskabsmænd brændte af længsel efter at slippe ud hjemmefra og tage fat på nye opgaver. Det er også på sin plads her at nævne, at ministeriet for Grønland og dets embedsmænd i Grønland straks viste ringmærkningsplanen samme kontante forståelse, som dette ministerium ved utallige lejligheder har vist ethvert sundt initiativ til Grønlands udforskning. Men også to andre institutioner har ydet væsentlige bidrag: Carlsbergfondet og Zoologisk Museum, det første med kontanter, det sidste med herberge og personel (A. Skikkild, P. Andersen-Harild, W. Jørgensen, O. Post, N. Preuss og I. Trap-Lind). Tænk Dem blot dette at holde styr på hundrede tusinde af ringe, der hver befinder sig på et fugleben af en eller anden art, spredte over store dele af kloden. Der er mange kontakter med ringmærkere (her bør fra Grønland nævnes Lund-Drosvad og Hannibal Fencker), der skal holdes vedlige, og nye, som skal knyttes med gemeldere for at få de værdifulde kendsgerninger samlet ind til analyse og bearbejdelse. Det sidste har kun een mand kunnet gøre: dr. Finn Salomonsen.

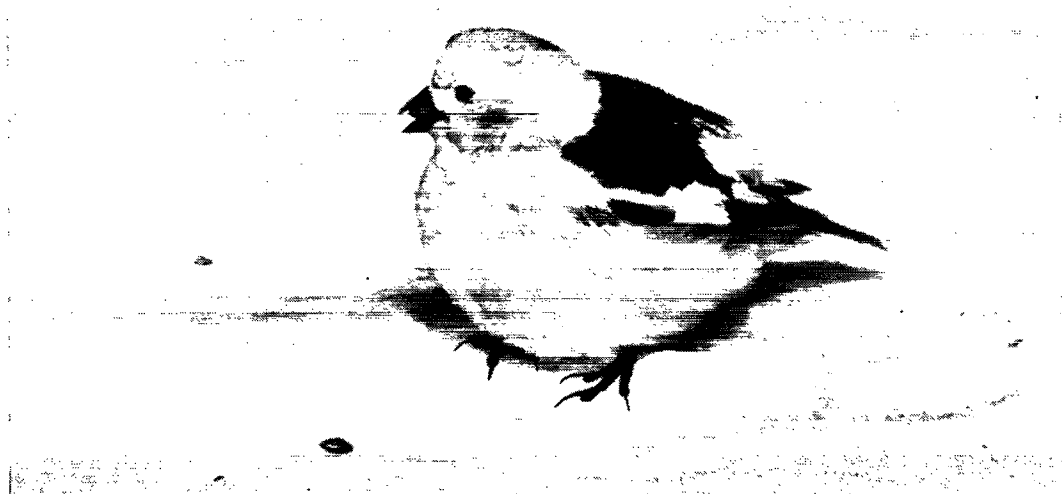
Gennem dette omfattende arbejde i felten og hjemme har dr. Finn Salomonsen i væsentlig grad bidraget til at gøre Zoologisk Museums ornithologiske afdeling levende, arbejdende og udadvendt.

Kortnæbbede gæs ved ankomsten til Nordøstgrønland.

Foto: B. Génsbøl.

Et blik på kortene over de grønlandske fugles mærknings- og genfangststeder viser, at forbavsende mange fugle krydser Atlanterhavet for at tilbringe vinteren i Europa, Afrika, ja, endog i Asien. Hvilke afstande er dette ikke for en lille fugl som f. eks. stenpikker og snespurv! Vi undres – og dog – dr. Finn Salomonsen viser os samtidig, at fuglene er lige så gode navigatører som vore gamle sejlskipper i grønlandsfarten var. De forstår at udnytte de dominerende vindretninger omkring lavtrykkene. Om efteråret vælger f. eks. stenpikkeren en sydlig rute, hvorved den udnytter den sydlige del af det nordatlantiske lavtryksområde med østgående vinde. Om foråret vælger de en nordligere rute op under Island og udnytter derved samme lavtryks vestgående vinde tilbage til Grønland. Ankommet til Østgrønland tager stenpikkeren ikke i betænkning at krydse indlandsisen. Tabene under trækket frem og tilbage over Atlanterhavet og over indlandsisen må være store. Observatører på indlandsisen fortæller, at mange af de småfugle, der holder hvil ved indlandsisstationen vest for Angmagssalik, kort efter ankomsten falder døde om af udmattelse. Der må være et stort overskud at tage af. Det kan også ske, at fuglene ankommer til ynglelokaliteten og finder is og sne og omkommer i stort tal på forårets dørtærskel.

*Snespurvehan lige ankommet til Grønland
og endnu i delvis vinterdragt.*

Foto: B. Gænsbøl.

Studiet af trækfuglenes forhold til lavtryksområder og fremherskende vindretninger er uhyre interessant. Der er ingen tvivl om, at dr. Finn Salomonsen her peger på et felt, hvor der fortsat vil være nye afsløringer i vente. Vi ved, at lavtryksområderne fra tid til anden flytter sig noget, og at der f. eks. er en vis vekselvirkning mellem lavtryksområderne over henholdsvis Baffin Bugt – Sydisland og Grønlandshavet. Dette forhold griber afgørende ind i populationssvingningerne i alle dele af Grønland. Det må nødvendigvis også påvirke fugletrækket.

Enkelte fugle har dr. Finn Salomonsen skænket en mere indgående omtale, f. eks. kortnæbbet lomvie, der i økonomisk henseende er en af Grønlands vigtigste fugle, og hvis trækforhold er overraskende. Det påvises således, at det kun er en minimal mængde af de vestgrønlandske lomvier, som forbliver i landet om vinteren. Vestgrønland besøges nemlig om vinteren af store skarer af lomvier fra andre ynglepladser, af hvilke grønlanderne tager en langt større told end af deres egne fugle. Hovedmængden af de grønlandske lomvier tager til Newfoundland om vinteren, mens Sydvestgrønland til gengæld modtager talrige vintergæster, dels fra nordvest (Lancaster Sound), dels fra nordøst (Spitsbergen og østligere ynglepladser). Canadiske,

Et havlitpar på indlandssø.

Foto: B. Gønsbøl.

norske og russiske ringmærkninger yder her et værdifuldt supplement til de grønlandske.

Det er forståeligt, at dr. Finn Salomonsen stærkt kritiserer beskydningen på de grønlandske ynglepladser i yngletiden. Her er imidlertid et område, hvor modstridende synspunkter står skarpt over for hinanden. Der er enighed om, at skydning på selve fuglefjeldet og inden for nærmeste omkreds ikke bør finde sted. Men herefter hører enigheden op. Befolkningen i Nordvestgrønland ønsker ganske naturligt at udnytte deres fuglerigdom i den tid, hvor fuglene er til stede, nemlig om sommeren, og hvor sælen er sparsom. Skal man da sulte her, for at man om vinteren kan skyde fuglene ved Sydvestgrønland og Newfoundland, hvor man dels har fugle i mængde fra andre, udenlandske ynglepladser, og dels har fisk og andre erhvervsmuligheder? Dette er et synspunkt, som det er svært at komme udenom.

Et andet synspunkt er, at det ikke behøver at skyldes beskydningen, at nogle af de nordvestgrønlandske fuglefjelde er mindre talstærkt besøgt i dag, end de var for en årrække siden. Det vestgrønlandske klima er til stadighed underkastet store ændringer; temperatur-, nedbørs-, vind-, strøm- og drivisforhold ændrer sig, og havets

Foto: B. Gænsbøl.

*To kongeederfugle
på stranden i Nordøstgrønland. Ude i bølgerne t. v. skimtes en almindelig ederfugl.*

produktion ændrer sig i takt hermed. Hvaler, sæler, lomvier og ederfugle med flere er afhængige af denne produktion. Der kan påvises meget store svingninger i alle de grønlandske dyrepopulationer, hvorfor det heller ikke med rimelighed kan antages, at de grønlandske fuglefjelde og ederfugleøer skulle være en undtagelse. Alle disse forhold er i øjeblikket stærkt diskuteret både i og uden for Grønland, og den tanke er ved at trænge mere og mere frem, at klimaet er en så altdominerende faktor, at menneskets indgriben kun er af ringe betydning i sammenligning med klimaets.

Men dr. Finn Salomonsens fredningsvenlige synspunkter fortjener opmærksomhed og efterprøvelse. Givet er det, at for visse lidet talstærke fugle som havørnen, sjag-geren, skarven og snegåsen, for at nævne nogle få, kan menneskets efterstræbelse let komme til at betyde udryddelse i Grønland. Grønlands sidste havørne – der er ikke så forfærdelig mange af dem – er i dag at sammenligne med Afrikas løver, Indiens næsehorn og Danmarks storke. De er nationale seværdigheder, hvis turistmæssige værdi ligger nogle tusinde gange over værdien af deres påståede skadelighed. „Hvad dølen nøler I efter? Ved I ikke, at tiden er forløbet?“ ville Tordenskjold i dag sige til landsrådet.

Benny Génsbøl har taget den overvejende del af af bogens mange, dejlige farvefotos, der gengives i halv- eller helsidestørrelse. Forlaget *Rhodos* har her fundet en fuglefotograf, der både er nænsom over for naturen og har blik for helhedsvirkningen. Farvefotograferingen stiller nye krav til manden bag kameraet. Mange af billederne er simpelthen uovertrufne. Ikke blot fuglene, men også miljø og atmosfære ånder af arktisk ro og ødemark, f. eks. laplandsværlingen i de vårventende dværgbuske, og Sven Gillsäters ismåge i storisen. L. Ferdinands strømmand side 57 er et sjældent fund.

Der er også grund til at ønske forlaget *Rhodos* til lykke. Papir, tryk og format er behageligt, og bogen er ikke dyr. Den fortjener et gedigent privatbind, for den vil blive brugt.

Chr. Vibe.